

תבונה

עניני תורה ומוסר

יוצא לאור ע"י

ישראל זיסל פלטיץ-דבורץ

לפנים אב"ד קומיי ויונה (ליטא).

התכן:

דברי חכמים כדרבנות
הרצ זלמן סורולקין
מארחות צדיק.
הרצ אלחנן סורולקין
חורה בכל לשון
הרצ אליעזר זאב דבורץ . . .
גוע ישישים
ישראל מיכל נתנון

ד' — (ק"ח).

ב"ה, עה"ק ירושלם ת"ו, ניסן תש"י.

מרן הגאון האדיר רבי אליעזר גורדון זצ"ל

אב"ד ור"מ
סלובודקה,
קלם וטלו.

ארבעים שנה
להסתלקותו:
ד' אדר
תר"ע — תש"י.

הרב זלמן טורוצקי

אב"ד דלוצק

ובעת בירושלם ת"ו.

דברי חכמים כדרבנות

אמרתי לספר בזה מה ששמעתי מפיו הקדוש של מו"ח הגאון רשכבה"ג מרן אליעזר גורדון זצ"ל, הגאב"ד קר"מ דטעלז, איך שעלה בידו להביא ראייה מן התורה, ראייה שאין עליה פרכא, שכל נשי ישראל במצרים ילדו ששה בכרס א', וראיה זו הביא מו"ח זצ"ל בשעה שחכם א' בעיניו לגלג על דברי חז"ל, וכששמע את הראיה הבנויה על חשבון והגיון בריא נשתתק והכרח להודות לדבריו.

מו"ח זצ"ל ראה בימיו את חרבן הדת באירופה ודאג מאד מזה וחשב תחבולות איך להשיב את לבות בני ישראל אל אביהם שבשמים, וכאשר ראה עד כמה העתונים היומיים, שהיו בידי החפשים, משחיתים כל חלקה טובה בישראל ומכניסים את רעל הכפירה ללבות הקוראים, התחיל להשתדל להוציא לאור עתון יומי על טהרת הקדש, ובימי הצר הרוסי קשה היה להשיג רשיון להוצאת עתון כקריעת י"ס, אך אחרי רוב עמל במשך הרבה שנים ואחרי אשר הוציא הרבה הוצאות ע"ז, השיג רשיון להוצאת עתון חרדי בשם "ישורון", בימי המיניסטר הליברלי סויטופולסקי-מירסקי. אז עמדו לפני מו"ח זצ"ל שתי בעיות קשות: היינו, למצוא חבר סופרים ראויים להוצאת עתון חרדי ועל כלם — למצוא מקור לכסף; ולמרות טרדותיו המרובות בהנהלת ישיבת טעלז, שהיתה אז, אחרי חרבן וולוז'ין, כמעט הישיבה היותר גדולה בעולם, יצא למוסקבה, שהיו שם אז הרבה עשירים מבני ישראל, למצוא תומכים להוצאת העתון החרדי ששם בו מבטחו שהוא יציל את הדור הצעיר מארס הכפירה אשר במאמרי הסופרים החפשים בעתונות החפשית, שם נכנס אל בית עשיר א' ממכיריו מקובנה, כי מו"ח זצ"ל הגיד (בימי נעוריו כאשר היה סמוך על שולחן חותנו הרב הגאון ר' אברהם יצחק נעוויאזסקי זצ"ל) שעור בגפ"ת בביהמ"ד נעוויאזסקי ע"פ מצות הגר"י סלנטר זצ"ל (בימים הראשונים היה הגר"י ס מגיד את השעור יום א' ומו"ח יום א' וכדי להכיר את הגאון הצעיר לפני המון האברכים שלמדו בביהמ"ד הנ"ל עשה זאת, אך אח"כ כאשר ראו האברכים את רוב חריפותו וגדלו של מו"ח זצ"ל — עזב הגאון ר"י את השעור והניח למו"ח זצ"ל שיגיד הוא בכל יום) והעשיר הזה למד אז ג"כ שם והיה מהיוצאים ונכנסים בבית המוסר של הגר"י, וע"פ עצתו נסע למוסקבה ונעשה שם לעשיר מפורסם בכל תפוצות ישראל, ובבא מו"ח זצ"ל לביתו שמח עליו, וכאשר ספר לו את מטרת בואו רשם א"ע בתומכי העתון החרדי בסכום קטן, ויתפלא מו"ח זצ"ל ע"ז ויאמר לו: שמעתי עליך שאתה פורן גדול ועל הירחון החפשי היו"ל באודיסה אתה מוציא פי עשר בכל חדש וחדש ולמה יגרע העתון שאני אומר להוציא? ויען העשיר — שנתקיים בו: שמנת עבית כשית ויטש... — שהירחון שהוא תומך בו עובדים בו סופרים ידועים וכדאי לתמוך בירחון מלא ספרות אמיתית כמוהו, משא"כ העתון החרדי, ויען מו"ח זצ"ל: ומנין אתה יודע שגם העתון החרדי לא יעמוד על גובה ספרותי? ויען העשיר עזות, כי חזקה על חרדים בטלנים שאין בהם כשרון ספרותי, וישאל מו"ח זצ"ל: הלא

בירחון. והנה נדפסים בכל חוברת דברי מינור ואפיקורסות? מו"ח זצ"ל קם ויקח חוברת א' מהירחון ההוא, שהיה צבור ומונח על שלחן העשיר, ויאמר: אוכל להבטיחך נאמנה שבכל חוברת וחוברת ובכל דף שאפתח בה אמצא דברי מינות וכפירה, ובדברו את הדברים האלה פתח את החוברת וימצא כתוב מסופר מפורסם מאמר על דבר יציאת בני ישראל ממצרים: הסברה ליציאת מצרים, שאף שהספור מלא נסים ונפלאות אין לבטלו כלו (עפ"א לפומיה), רק צריך לחלק בין המעשיות האלו לבין חמר היסטורי שיש לקבלו ברצון כחמר לדברי ימי ישראל, ובמדרגה הראשונה עומדת הסטטיסטיקה שבספרים אלה שאין להטיל שום ספק בה, מאחר שהמספרים מדויקים מאד ומראים כמה היו אבותינו בצאתם ממצרים, וא"כ הכל פשר וישר: צריך רק ללקט מתוה"ק את ההיסטוריה והסטטיסטיקה, שזה אמת ויציב ואין להטיל בהן שום ספק, כמו שא"א להסתפק בכל הספירות שעושים עתה בממלכות שונות ורושמים אותן לדורות, והשאר מספורי התורה, חוקיה ומשפטיה... — זה כבר ענין למאמינים, וכל א' חפשי בדעותיו, ובלבד שלא יקצץ ב... היסטוריה ובסטטיסטיקה... אך תוך כדי דבור מתקשה החכם להרע הזה גם בדבר הסטטיסטיקה, שגם בה יש "נסים", והיינו: שיעקב ובניו כשירדו למצרים היו רק שבעים נפש, ובפרשת ויגש ישנה "סטטיסטיקה" מפורשת ע"ז שאין לפקפק בה, ושכני ישראל ישבו במצרים מאתיים ועשר שנה ג"כ דבר שאין לפקפק בו, כחשבוננו של רש"י משנותיהם של קזת ועמרם ומשה, ויש חק סטטיסטי שבפריה ורביה רגילה עולה הרבוי הטבעי של כל עם למאה אחוז לערך בכל חמשים שנה, וממילא עם ישראל שמנה בירידתו למצרים ע' נפש היה מספרו כעבור חמשים שנה ק"מ נפש וכעבור עוד חמשים שנה (מאה לירידתם) — ר"פ נפש וכעבור עוד נ' שנה (ק"ן לירידתם) — תק"ס נפש וכעבור עוד נ' שנה (ר' שנה לירידתם) — אלף מאה ועשרים נפש וכעבור עוד עשר שנים (ר"י רד"ו שנה היינו שנת הגאולה) לערך אלף שלש מאות-ארבע מאות נפש, ואיך באה הסטטיסטיקה של הגאולה ואומרת שהיו שש מאות אלף אנשי חיל בישראל, גברים, מלבד נשים וטף וזקנים מבני ששים ומעלה, ואם נוסיף את הטף, היינו מיום א' עד עשרים שנה, ואת הזקנים מששים ומעלה (שאו האריכו ימים הרבה), אז יהיה לכה"פ פעמים ששים רבוא, ונשים הלא יש תמיד יותר מאנשים, ולכה"פ עוד מיליון ומאתים אלף (פעמים ס' רבוא), וא"כ יוצא שע"פ הסטטיסטיקה יצאו ממצרים שני מיליון וארבע מאות אלף (לכה"פ), תחת אלף ושלש-ארבע מאות נפש, שע"פ הרבוי הטבעי הרגיל צריך היה להיות מבני ישראל בשעת יציאת מצרים, וא"כ מתמה הסופר-הכופר הזה: איך אפשרי הדבר כדרך הטבע, והלא יש בזה נסי-נסים? ומשני שגם בזה צריך לחלק ולחבדיל בין המספרים, שהם חמר היסטורי שאסור להרהר אחריו, לבין ספורי נסים. היינו: שבאמת יצאו ס' רבוא יוצאי צבא ממצרים, ז. א. ב' מיליון וארבע מאות אלף עם הנשים והטף, ואלא מאי, איך אפשרי הדבר שבמשך רד"ו שנה יקום עם רב כזה משבעים נפש? הדבר פשוט: במצרים היו כמה רבבות עבדים שהתפרצו מתחת ידי אדונייהם כשמרדו בהם בני ישראל ויצאו עמהם ונקראו בתורה בשם ערב רב, וממילא יצא המספר הגדול הזה (אכן חכמה נפלאה, ועצה נכונה!).

וישאל מו"ח זצ"ל את העשיר: והלא נאמר בתורה: „וגם ערב רב עלה אתם“, היינו שהם רבוא היו בני ישראל ממש, מלבד הנשים והטף והערב רב? ע"ז ענה העשיר, כי הסופר הזה סובר שאין הלשון מדויק. וישאל אותו מו"ח זצ"ל: הלא אח"כ, בפרשת במדבר, בשנה הב' לצאת בני ישראל ממצרים, מנו עוד הפעם את ב"י ויצא כמספר הזה, ר"ל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים כל יוצאי צבא בישראל (מבן כ' עד ס'). אבל הפעם מנו אותם למטה אבותם, למטה ראובן כך וכך ולמטה שמעון כך וכך... ויחדו יותר מס' רבוא, וא"כ אנו רואים בעליל שמספר ב"י ממש, י"ב שבטי יה, היה ס' רבוא גברים, ומה ענין ערב רב לזה? ע"ז ענה העשיר ואמר, שאפשר לדחוק ולאמר שכל א' מהערב רב נתחבר אל איזה שבט... ונקרא על שמו. אז ענה לו מו"ח זצ"ל: תשמענה אזניך מה שאתה מוציא מפיך: הלא אנו רואים מן הנסיון שיש מדינות שמספר היהודים מגיע בהן לחמשה אחוזים, כמו ברוסיה, ר"ל שעל תשעים וחמשה גוים יש חמשה יהודים, ואעפ"כ לא יעלה על לב אדם לאמר, שרוסיה היא ממלכה יהודית, כי החמשה בטלים בתשעים וחמשה וכאין המה נגדם, ואפילו במדינות שיש שם עשרה אחוזים יהודים לא יאמר שום איש שהמדינה היא יהודית, ואיך יעלה על לב אדם לאמר שהעם היוצא ממצרים היה בו רק חצי אחוז מאלף יהודים, ר"ל יהודי א' על אלפים עבדים, צוענים כושים ושאר ערב רב, והחצי אחוז לאלף ימשול על האלף וכל העם והממשלה יקראו ע"ש ישראל, הנשמע כדבר הזה? הלא היה ראוי להיות רק אלף ושלש-ארבע מאות יהודים, והיו שני מיליון וארבע מאות אלף ערב רב, א"כ איך זה נקרא ע"ש ישראל? ובכלל הלא אתם הסופרים והכופרים דוגלים — אם לא על הדת שנאות נפשכם — על הלאומיות, ואיזו לאומיות היא העברית אם אלפים נכרים נתערבו בדם ישראל אחד, הלא אנחנו, לפי שיטת הכפירה שלכם, עם של ערב רב מצוענים כושים וסתם עבדים מורדים ואין בנו אלא חלק א' מאלפים דם ישראל, הוזה היא לאומיות ישראלית?

אח"כ פנה מו"ח זצ"ל אל העשיר ואמר לו: האם אתה, המחזיק א"ע עוד למאמין בתורת משה, מפזר כסף על הפצת דברי כפירה ומינות כאלו בין העם? העשיר אמר שאיננו רואה בזה דברי מינות. אז שאלו מו"ח זצ"ל: והלא מפורש נאמר בתורה: „ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד“, הרי שהיתה שם פריה ורביה גדולה יוצאת מגדר הרגיל? ויען העשיר: אולי היתה מעט יותר מהרגיל, אבל לא כזו שמשבעים נפש יצמח במשך רד"ו שנה עם של שני מיליון וחצי. אז אמר לו מו"ח זצ"ל: הרי נאמר ברש"י מפורש שילדו ששה בכרס אחד (והוא גמ' מפורשת הדורשת כל מלה ומלה של הפסוק הנ"ל). אז ענה העשיר עזות וימלא פיו שחוק: ומה מבקש דרב שרסופר יאמין גם בדברי רש"י ובדרשות חז"ל של ר' בכרס א' מו"ח זצ"ל נתמלא חימה על הכופר בדברי חז"ל ובדרשותיהם ופתאום נצנץ רעיון גאוני במחו הטהור ויאמר אל העשיר: ומה תתן לי אם אביא לך ראיה מהסטיסטיקה גופא, שאיש לא יהיה להסתפק בה ואף הסופר-הכופר מצוה על הסרים למשמעתו להאמין לסטיסטיקה האמורה בתורה, — וממנה גופא אביא לך ראיה שאין עליה פרכא שבנות ישראל

ילדו במצרים ו' בכרס א' וכדרשת חז"ל וכפירוש רש"י מה תתן לי או?
העשיר בבת צחוק על שפתיו ענה: הבה נשמע ראייה מסטיסטיתקה לששה בכרס אחד!!!
או פתח מו"ח זצ"ל את פיו ואמר: ידוע שלפי פריה ורביה רגילה נחשבת
כל משפחה לחמש נפשות: אב ואם ושלושה בנים או בנות (כמובן זה היה קודם
שהתחכמו בזמן הזה להוליד רק בן או בת ולכל היותר בן ובת...) ואם יש שמולידים
יותר הרי יש כאלה שמולידים פחות או שנפטר א' מההורים או מהבנים, ולכן
משפחה בינונית ע"פ כללי הסטיסטיתקה נחשבת לכל היותר לחמש נפשות. והנה
בכל משפחה ישנו אחד שנולד ראשון: בכור או בכורה, ואם ישנה משפחה שמת
הנולד ראשון, יש תחתיה משפחה שהאב הוא בכור או האם בכורה. לפי זה אם
אנו מונים את הנפשות של איזו עיר ואומרים לנו שיש שם אלף נפש — יודעים
אנחנו שלערך יש שם שתי מאות משפחות וממילא יודעים אנחנו שיש בעיר הזאת
מאתים בכורים (או בכורות), ר"ל אלו שנולדו ראשונה. וכן הוא אם אמרנו
לחשוב כמה בכורים (או בכורות) יש לעם, צריך לחלק את מספר הנפשות
שהעם הזה מונה ולחלקם לחמשה (למשפחות) ונמצא את מספר הבכורים.
בקצור: לפי הפור' הרגילה עולה היחס (פרופורציה) של הנפשות לבכורים
(ובכורות) כמו חמשה לאחד, 5:1, ר"ל: על כל חמש נפשות נולד ראשון
(בכור או בכורה) אחד. וא"כ העם היוצאים ממצרים שמנה, כמו שבארנו, שני
מיליון וארבע מאות אלף נפש, כמה בכורים (ובכורות) היו צריכים להיות אז
בישראל? כדי לענות ע"ז צריך כאמור, לחלק את הסכום. הכולל לחמש:
 $2.400.000 : 5 = 480.000$, ר"ל קרוב לחצי מיליון בכורים ובכורות. נניח שמחצה
נולדו בכורים ומחצה בכורות, וא"כ נחלק את הסכום 480.000 לחצאין, ואז
נמצא שע"פ סטיסטיתקה צריכים היו להיות אז בישראל 240.000 בכורים ממש
(זכרים שנולדו ראשונה). אבל בתורה נאמר שפקדו גם את הבכורים בשנה
השנית לצאתם ממצרים, בפרשת במדבר, וראה זה פלא כי נמצאו רק שנים
ועשרים אלף שלשה ושבעים ומאתים! השמעתם מעולם, במקום 240.000
רק 22.273, פחות מחלק העשירי ממה שהיה צריך להיות ע"פ פריה ורביה
רגילה, והלא זו היא סטיסטיתקה שאסור אפילו לכופרים להרהר אחריה,
ובמה אפשר לבאר את הדבר הנפלא הזה שהיחס (פרופורציה) מהבכורים
אל הפשוטים היה לא 5:1 אך 53:1 ויותר (אם תחלק 22.273 : 1.200.000
תמצא סכום של 53 ועוד קצת). ומכיון שבכור בפטר רחם תלה רחמנא,
מוכרחים אנחנו לאמר, שכל אשה שילדה בכור א' הולידה אח"כ 52
פשוטים, (כדי שיגיע בכור א' ל-52 נפשות בכל משפחה), והדבר מבהיל על
הרעיון, אחרי שבימי משה כבר נתקצרו השנים, וכמו שנאמר בתפלה למשה:
„ימי שנותיניו בהם שבעים שנה“, וא"כ א"א לה לאשה ללדת באופן ממוצע רק
שמנה-תשע פעמים, ואם לכל אשה היו אז יותר מחמשים בנים, ע"כ
צריכים אנו לאמר, שילדו ששה בכרס א', וכדרשת חז"ל מהפסוק: „ובני
ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד“. ומשה אמת ותורתו שבכתב ובע"פ אמת
וכל המהרהר אחר מאמר חז"ל כאילו כופר בתורת משה.
העשיר נדהם לשמוע את תראיה שהמציא מו"ח בשכלו החריף והבנויה על ההגיון
הבריא, ראייה שאין עליה פרכא כלל, והודה ואמר: „אמנם כמה נאמנים דברי חז"ל“.